

Zabytkowy statek – muzeum „Sołdek”, oddział Centralnego Muzeum Morskiego w Gdańsku, jest unikatową na skalę Polski i świata jednostką towarową napędzaną maszyną parowo – tłokową. Był pierwszym pełnomorskim statkiem zbudowanym przez powojenny polski przemysł okrętowy w Stoczni Gdańskiej. Seria rudowęglowców, do której należał „Sołdek”, przeznaczona była do wywozu węgla z Polski oraz do przywozu w drodze powrotnej rudy żelaza. Projekt wstępny jednostki został opracowany przez grupę polskich konstruktorów pod kierunkiem mgr. inż. Henryka Giełdzika. „Sołdek” ma nitowano-spawaną konstrukcję kadłuba. Napęd statku zapewniał czterocyldrowy silnik parowy typu Lentza o dwustopniowym rozprężeniu pary i rozrządzie zaworowym, pracujący parą przegrzaną.

Prace przygotowawcze do budowy jednostki rozpoczęto w połowie 1947 roku. Położenie stępki na pochylni odbyło się w dniu 3 kwietnia 1948 roku. Pierwszy nit zakuł osobiście ówczesny minister żeglugi, Adam Rapacki. Jednostka nosi nazwisko przodującego stoczniowca – trasera Stanisława Sołdka. 21 października 1949 r. „Sołdek” pod dowództwem kapitana żeglugi wielkiej Zbigniewa Rybiańskiego udał się w swój pierwszy rejs do Szczecina, gdzie 25 października 1949 r. miało miejsce uroczyste podniesienie bandery. Od pierwszego rejsu „Sołdek” odbył 1479 podróży morskich i przewiózł 3,5 miliona ton węgla i rudy żelaza, głównie do portów skandynawskich.

W 1981 roku Centralne Muzeum Morskie przejęło statek od przedsiębiorstwa „Polska Żegluga Morska”. Wkrótce opracowano program adaptacji i eksploatacji jednostki jako statku-muzeum. Konserwację i adaptację statku wykonano w Gdańskiej Stoczni Remontowej, część robót wykonano w Stoczni Gdańskiej. Jednostkę otwarto dla zwiedzających w 1985 roku jako oddział CMM. W październiku 1987 roku statek został wpisany do księgi inwentarzowej muzealiów i stał się obiektem prawnie chronionym.

Po remoncie statku i dostosowaniu ładowni nr 3 i 4 do celów muzealnych udostępniono cztery poziomy ekspozycyjne. Można na nich oglądać historię budowy i eksploatacji jednostki oraz archiwalny film. Ciąg komunikacyjny prowadzi następnie przez kotłownię i maszynownię. W części rufowej zwiedzać można kabiny załogi, mesę i kuchnię, na śródokręciu zaś kabinę kapitana i sterówkę. Co roku na statku organizowane są także wystawy czasowe. Poza działalnością wystawienniczo-edukacyjną na „Sołdku” prowadzi się szereg działań kulturalnych takich koncerty, przedstawienia teatralne, europejska „Noc muzeów”. Od 1985 do 2007 roku statek ten zwiedziło około 500 tys. osób. W ostatnich latach frekwencja wyniosła około 20 tysięcy osób rocznie.

Centralne Muzeum Morskie w Gdańsku od kilku lat stara się o pozyskanie środków finansowych na przeprowadzenie projektu kompleksowej renowacji „Sołdka”, który zakłada

jego konserwację i zaadoptowanie do współczesnych wymagań kulturalnych. Inwestycja przewiduje odrestaurowanie wnętrza oraz pokładu. Dodatkowo planowane jest stworzenie na „Sołdku” sali widowiskowo-konferencyjnej i rewitalizacja pomieszczeń wystawowych. Byłyby one wyposażone w sprzęt multimedialny i interaktywne eksponaty, co pozwoli prowadzić działalność wystawienniczą w ciekawszy, bardziej atrakcyjny sposób. W wyniku realizacji inwestycji powstanie nowoczesna infrastruktura umożliwiająca prowadzenie i rozwój działalności kulturalnej. Renowacja unikatowych statków umożliwi zachowanie tych zabytkowych obiektów dla przyszłych pokoleń oraz uatrakcyjnienie ich oferty w oczach zwiedzających.

Towarzystwo Przyjaciół Statku – Muzeum „Sołdek” czynnie popularyzuje ten muzealny statek, klejnot wśród zabytkowych jednostek handlowych, organizując m.in. konferencje naukowe i sympozja na jego temat.

Robert Domżał